

Rudolf Steiner

Poslanie Michaelovo, GA194

ŠIESTA PREDNÁŠKA
Dornach, 30. november 1919

preklad: Robert Blaschke, © leto 2014

Z toho čo bolo opísané naposledy ste videli, ako k úplnému porozumeniu ľudskej bytosti je nutné brať do úvahy členenie človeka a predovšetkým chápať, aký hlboko siahajúci rozdiel je medzi tým, čo môžeme nazvať organizáciou hlavy, ľudskou organizáciou hlavy a tým, čo môžeme nazvať organizáciou ostatného človeka. Vy síce už viete, že aj tohto ostatného človeka môžeme opäť rozčleniť, takže aj tu by sme celkovo dostali trojčlennosť, ale pre porozumenie tým významným impulzom v ľudskom vývoji, voči ktorým stojíme v súčasnosti a v ďalšej budúcnosti, je najskôr dôležitý rozdiel medzi človekom hlavy a organizáciou zvyšného človeka.

Keď o človeku hovoríme duchovnovedecky tak, že povieme: človek hlavy, zvyšný človek, potom sú pre nás organizácia hlavy a organizácia zvyšného človeka ponajprv len obrazy; z prírody samotnej utvorené obrazy pre to, čo je duševné, pre to, čo je duchovné, čoho otláčkom, zjavením sú.

Človek v celkovom vývoji pozemského ľudstva stojí spôsobom, ktorý dokážeme chápať vlastne iba vtedy, ak sa zaoberáme odlišnosťou spôsobu, akým v človeku existujú organizácia hlavy a ostatná organizácia. To, čo sa viaže k organizácii hlavy, čo sa tiež skrze hlavu prejavuje predovšetkým ako predstavový život človeka, to je veru niečím, čo – ak zatiaľ zostaneme len pri dobe poatlantského ľudského vývoja – siaha ďaleko nazad v čase tohto poatlantského vývoja ľudstva. Ak sa pozrieme na dobu, ktorá nasledovala bezprostredne po veľkej atlantskej katastrofe, to jest do šiesteho, siedmeho, ôsmeho tisícročia pred kresťanským letopočtom, potom prichádzame naspäť - prirodzene pre krajiny, ktoré vtedy prichádzali do úvahy ako civilizovaný svet - k takému duševnému naladeniu ľudstva, ktoré sa sotva nejako dá prirovnať k nášmu. To, čo mal vtedy človek vo svojom vedomí, čo charakterizovalo ľudské chápanie sveta, to je ťažko porovnať s tým, čím je dnes naše zmyslové nazeranie, naše myšlienkové chápanie, ktoré nám charakterizuje svet. V mojej „Tajnej vede“ som túto kultúru, ktorá siaha naspäť do oných starých čias, nazval praindickou. Môžeme povedať: Až do takého stupňa bola ľudská organizácia, ktorá sa viazala hlavne na hlavu, odlišná od našej, že vlastne počítanie s priestorom a časom, ktoré nám je vlastné, tomuto starému obyvateľstvu nebolo vlastné vôbec. Pri pozeraní na svet nastával skôr vhlad do nezmerných priestorových diaľav a ten bol i nazeraním rozličných časových momentov. Nejaké silné zdôraznenie priestoru a času v chápaní sveta, to sa v oných starých časoch nevyskytovalo.

Prvé náznaky toho nachádzame až v piatom, štvrtom tisícročí pred kresťanským letopočtom, konkrétne v dobe, ktorú nazývame praperzskou. I tam však je ešte celková nálada duševného života taká, že sa dá len ťažko porovnať s tým, čo je

náladou ľudských duší a sveta v našej dobe.

V oných starých časoch je človek vždy odkázaný predovšetkým na to, že všade vidí odstupňovanie svetlosti, jasnosti a tmavosti, temnoty. Také abstrakcie, v akých žijeme my dnes, sú tomuto starému obyvateľstvu ešte úplne cudzie. Je tam niečo ešte z univerzálneho celostného nazerania, vedomie preniknutosti všetkého, čo je nazerateľné, svetlom a jeho odtieňovaním k temnote. Tak človek videl aj morálny svetový poriadok. Človek, ktorý bol dobrej vôle, vládny, bol pocitovo vnímaný ako svetlo, ako jas, človek, ktorý bol nedôverčivý, sebecký, bol pociťovaný ako temný. Ľudia videli ešte istou mierou to aurické okolo človeka, čím bola jeho morálna individualita. A keby ste niekomu z týchto starých praperzských čias rozprávali o tom, čo dnes nazývame prírodným poriadkom, tak by z toho nechápal vôbec nič. V jeho svete svetla a tieňov prírodný poriadok v našom zmysle neexistoval. Pretože pre neho tu bol svet svetla a tieňov a napríklad aj vo svete tónov nazýval nejakú určitú nuancu jasnou, svetlou a inú určitú nuancu temnou, tienistou. Pre neho bol svet svetom svetla a tieňov. A to, čo sa týmto jasno-temným vyjadrovalo, to bolo pre neho súčasne tým, čo je duchovné a súčasne prírodnými mocnosťami. Pre neho neexistoval žiaden rozdiel medzi duchovnom a prírodnými mocnosťami. Také niečo ako my dnes rozlišujeme medzi prírodnou nutnosťou a ľudskou slobodou, by sa mu javilo ako šialenstvo, pretože pre neho takáto dvojnosť neexistovala: ľudská svojvôľa a prírodná nutnosť. Pre neho sa istou mierou dalo všetko obsiahnuť pod duchovne-fyzickou jednotou. Ak by som vám mal obrazne niečo načrtnúť – aký bol charakter tohto staroperzského svetonázoru, tak by som musel nakresliť približne takúto čiaru, ako svetového hada, symbol všetkého, ktorý v jednote zahŕňa aj nazeranie ľudstva.

Tafel 10

Potom, po približne viac než dvoch tisícročiach, bola duševná nálada taká, teda nastúpilo to, čoho dozvuky ešte vnímame v chaldejskom svetonázore, v egyptskom svetonázore a v jednej zvláštnej forme v týchto svetonázoroch, ktorej odlesk sa zachoval v Starom Zákone. Tu už nastupuje istým spôsobom to, čo už je bližšie nášmu súčasnému svetonázoru. Do ľudských predstáv sa už dostávajú nuance istej

prírodnej nevyhnutnosti. Ale táto prírodná nevyhnutnosť je ešte ďaleko od toho, čo my dnes nazývame mechanickým, alebo či už len vitálnym prírodným poriadkom. Pre tieto doby tu ešte spadajú v jedno prírodné dianie s božskou vôľou, s prozreteľnosťou. Prozreteľnosť a prírodné dianie je ešte to isté. Človek vedel: ak hýbe svojou rukou, tak je to vlastne to božské v ňom, čo ho preniká, čo pohybuje jeho rukou, jeho ramenom. A keď sa od vetra zatriasol strom, tak nazeranie na tento trasúci sa strom pre neho nebolo nič iné, než nazeranie na pohybujúce sa rameno. Videl tú istú božskú silu ako prozreteľnosť vo svojich vlastných pohyboch aj v pohyboch stromu. Ale už bol rozlišovaný boh vonku a boh vo vnútri; len bol myslený ako jednotný, boh v prírode, boh v človeku, ale bol to ten istý boh. A človek si bol v tejto dobe istý, že v človeku je niečo, čím sa istou mierou prozreteľnosť, ktorá je vonku v prírode a prozreteľnosť, ktorá je vnútri v človeku, vzájomne stretávajú.

Ako to niečo sa v tejto dobe pociťoval proces dýchania človeka. Hovorilo sa: keď sa trasie strom, to je boh vonku a keď pohybujem svojou rukou, to je boh vo vnútri. Keď do seba vťahujem vzduch, vnútorne ho prepracovávam a opäť nechávam odísť von, potom je to boh zvonka, ktorý vchádza a opäť vychádza. Tak sa pociťovalo to isté božské vonku i vo vnútri, ale v istom bode súčasne vonku i vo vnútri. Človek si povedal: Tým, že som dýchajúcou bytosťou, som súčasne bytosťou vonkajšej prírody a v ten istý čas aj sám sebou. Ak by som vám mal podobne charakterizovať toto tretie obdobie tak, ako som charakterizoval praperzský svetonázor líniou v predchádzajúcej kresbe, tak by som ho musel charakterizovať touto líniou:

Tafel 10

Táto línia by predstavovala na jednej strane vonku prírodné bytie a na druhej strane ľudské bytie, ale v jednom bode, v procese dýchania, sa krížia.

To sa mení vo štvrtej dobe, v grécko-latinskej epoche. Tu pred človeka náhle predstupuje protiklad vonkajšieho a vnútorného, prírodného bytia a ľudského bytia. Tu sa človek začína pociťovať ako protiklad voči prírode. A ak vám mám opäť

charakteristicky vykresliť, ako sa teraz v gréckej dobe začína človek cítiť, tak by som to musel nakresliť takto:

Tafel 10

Na jednej strane pociťuje to, čo je vonkajšie, na druhej strane to vnútorné, ale medzi tým už nie je onen priesečník.

Istou mierou to, čo má človek spoločné s prírodou, zostáva mimo vedomia. Už to z vedomia vypadáva. V indickej kultúre jogy sa to človek pokúša opäť získať. Preto je indickej kultúre jogy atavistickým kráčaním naspäť do predchádzajúcich vývojových stupňov ľudstva, pretože je to pokus dostať opäť do vedomia dýchací proces, ktorý človek v druhej epoche prirodzene pociťoval ako niečo, v čom sa súčasne cítil vonku aj vnútri. Táto štvrtá doba začína v ôsmom storočí pred Kristom. A tam potom začínajú aj oné neskoro-indické jogové cvičenia, ktoré sa opäť pokúšajú atavisticky naspäť privolať to, čo človek predtým mal, obzvlášť aj v indickej kultúre mal, čo sa však stratilo.

Teda toto vedomie procesu dýchania, to sa stratilo. A keď sa pýtame: Prečo sa to indickej kultúre jogy pokúša znovu vyvolať? Čo verí, že tým vlastne získa?, tak musíme povedať: Áno, to, čo tým malo byť získané, to bolo skutočné porozumenie vonkajšiemu svetu. Pretože tým, že v tretej kultúrnej epoche bol chápaný dýchací proces, tým človek vnútorne v sebe rozumel tomu, čo bolo súčasne niečím vonkajším. To je to, čo - inou cestou - musí byť opäť získané. Pretože my žijeme ešte - štvrté obdobie skončilo až okolo roku 1413, a teda úplne až v polovici pätnásteho storočia – pod následným účinkom tejto kultúry, ktorá v ľudskej duševnej nálade má niečo naskrz dvojakého. Skrže našu organizáciu hlavy máme nedokonalé nazeranie na prírodu, to, čo nazývame vonkajším svetom a skrže našu vnútornú organizáciu, organizáciu ostatného človeka, máme nedokonalé poznanie o nás samých. Medzi tým je pre nás vynechané, odpadáva od nás to, v čom by sme videli súčasne proces sveta i proces nás samotných.

A teraz sa jedná o to, že opäť musí byť získané, ale teraz vedomým spôsobom, opäť musí byť získané to, čo sa stratilo. To znamená, opäť musíme dôjsť k uchopeniu niečoho, čo je vo vnútri človeka a čo súčasne prináleží vonkajšiemu svetu i vnútornému svetu, čo sa opäť prekrýva.

Tafel 10

Na jednej strane pociťuje to, čo je vonkajšie, na druhej strane to vnútorné, ale medzi tým už nie je onen priesečník.

Istou mierou to, čo má človek spoločné s prírodou, zostáva mimo vedomia. Už to z vedomia vypadáva. V indickej kultúre jogy sa to človek pokúša opäť získať. Preto je indická kultúra jogy atavistickým kráčaním naspäť do predchádzajúcich vývojových stupňov ľudstva, pretože je to pokus dostať opäť do vedomia dýchací proces, ktorý človek v druhej epoche prirodzene pociťoval ako niečo, v čom sa súčasne cítil vonku aj vnútri. Táto štvrtá doba začína v ôsmom storočí pred Kristom. A tam potom začínajú aj oné neskoro-indické jogové cvičenia, ktoré sa opäť pokúšajú atavisticky naspäť privolať to, čo človek predtým mal, obzvlášť aj v indickej kultúre mal, čo sa však stratilo.

Teda toto vedomie procesu dýchania, to sa stratilo. A keď sa pýtame: Prečo sa to indická kultúra jogy pokúša znovu vyvolať? Čo verí, že tým vlastne získa?, tak musíme povedať: Áno, to, čo tým malo byť získané, to bolo skutočné porozumenie vonkajšiemu svetu. Pretože tým, že v tretej kultúrnej epoche bol chápaný dýchací proces, tým človek vnútorne v sebe rozumel tomu, čo bolo súčasne niečím vonkajším. To je to, čo - inou cestou - musí byť opäť získané. Pretože my žijeme ešte - štvrté obdobie skončilo až okolo roku 1413, a teda úplne až v polovici pätnásteho storočia – pod následným účinkom tejto kultúry, ktorá v ľudskej duševnej nálade má niečo naskrz dvojakého. Skrze našu organizáciu hlavy máme nedokonalé nazeranie na prírodu, to, čo nazývame vonkajším svetom a skrze našu vnútornú organizáciu, organizáciu ostatného človeka, máme nedokonalé poznanie o nás samých. Medzi

tým je pre nás vynechané, odpadáva od nás to, v čom by sme videli súčasne proces sveta i proces nás samotných.

A teraz sa jedná o to, že opäť musí byť získané, ale teraz vedomým spôsobom, opäť musí byť získané to, čo sa stratilo. To znamená, opäť musíme dôjsť k uchopeniu niečoho, čo je vo vnútri človeka a čo súčasne prináleží vonkajšiemu svetu i vnútornému svetu, čo sa opäť prekrýva.

Mystérium na Golgote

|
|
Vzdušný duševný proces | Svetelný duševný proces.
|
|

Pre súčasnosť a budúcnosť ľudstva nestačí, že sa o duchovnosti fabuluje v abstrakciách, že sa prepadne akémusi hmlistému panteizmu či podobne, ale ide o to, že sa to, čo dnes ľudstvo vníma ako materiálny proces, že sa to začne spoznávať aj v jeho oduševnenosti.

Jedná sa o to, že sa začneme učiť hovoriť: Boli doby pred mystériom na Golgote, keď zem mala atmosféru. V tejto atmosfére bola duša, ktorá patrila k duševnosti človeka. Teraz má zem atmosféru, ktorá je zbavená duševnosti, patriacej k duševnosti človeka. Ale zato vošla do svetla, ktoré nás obklopuje od rána do večera, tá istá duševnosť, ktorá bola predtým vo vzduchu. To, že Kristus sa spojil so zemou, to to umožnilo. Takže vzduch a svetlo sa v priebehu zemského vývoja stali aj duchovne-duševne niečím iným.

Je to detinská predstava, keď sa vzduch aj svetlo popisujú čisto materiálne, rovnako pre celé tisícročia, po ktoré sa odohrával zemský vývoj. Vzduch aj svetlo sa stali vnútorne niečím iným. Žijeme v inej atmosfére, v inom kruhu svetla, než žili naše duše v predchádzajúcich pozemských vteleniach. A ide o to, aby sme sa učili spoznať to, čo je vonkajškovo materiálne, ako niečo duchovne-duševné. Na tom záleží. Nestane sa skutočnou duchovnou vedou to, keď ľudia na jednej strane opisujú čisto materiálne bytie – tak ako je to dnes zvykom a potom – áno, ako nejakú dekoráciu – povedľa toho hovoria: Ale v tomto materiálnom je všade aj duchovno! Áno, v tomto zmysle sú ľudia úplne pozoruhodní, v tomto zmysle sa chcú dnes úplne stiahnuť k abstraktnosti. Avšak to, čo je nutné, je: v budúcnosti nie abstraktným spôsobom rozlišovať materiálne a duchovné, ale v materiálnom samotnom hľadať duchovno tak, že sa toto materiálno bude dať súčasne popísať ako duchovno a v tomto duchovnom rozpoznať prechod k materiálnemu, spôsob pôsobnosti v materiálnom. Až potom si opäť skutočne, keď to budeme mať, získame poznanie o človeku samotnom. „Krv je úplne výnimočná šťava“, ale to, o čom sa dnes hovorí vo fyziológii, to vôbec nie je úplne výnimočná šťava, to je proste šťava, ktorej chemické zloženie sa človek pokúša stanoviť rovnako ako zloženie akejkoľvek inej látky. To nie je nič výnimočného. Ale ak si najskôr získame východisko, že dokážeme duševne správne nahliadať na metamorfózu vzduchu a svetla, potom bude človek môcť postupne vystúpiť i k tomu, že opätovne uchopí duchovne-duševne i samotného

človeka vo všetkých jeho jednotlivých článkoch, potom človek nebude mať len abstraktnú látku a abstraktného ducha, ale ducha, dušu i telo, ktoré jedno do druhého navzájom pôsobia. To bude kultúra Michaela.

To je niečo, čo naša doba vyžaduje. To je niečo, čo má byť uchopené všetkými vláknami duševného života ľuďmi, ktorí dnes chcú pochopiť dobu. Už dlhšiu dobu je vždy vyvíjaný odpor voči všetkému tomu, čo je potrebné vnieť do ľudského svetonázoru. Častejšie som už uvádzal pôvabný prípad, ktorý sa vzťahuje na niečo neohrabané: V roku 1835 – neuplynulo teda odvtedy ani sto rokov – bola učenému lekárske mu kolégium v Bavorsku položená otázka pred plánovanou stavbou prvej železnice z Fürthu do Norimbergu, či je hygienické stavať takú železnicu. Vtedy sa lekárske kolégium vyslovilo – ten dokument je k dispozícii, nie je to žiadna rozprávka – že žiadne železnice by sa budovať nemali, pretože tí ľudia, ktorí by sa týmto spôsobom pohybovali nad povrchom zeme, by sa stali nervóznymi. - Ale potom bol k tomu ešte dodatok: Ak už sú takí ľudia, ktorí skutočne chcú podporovať železnice, potom by sa napravo i naľavo od železnice mali postaviť drevené steny, aby tí, ktorí pôjdu povedľa železnice, nedostali otras mozgu. - Áno, vidíte, jedno je takýto úsudok, ktorý človeka napadne, niečo iné je chod vývoja ľudstva.

Dnes sa smežeme nad takým dokumentom, aký poskytlo Bavorské lekárske kolégium v roku 1835. Ale teraz, všakže, len tak bez všetkého nemáme žiadne právo k smiechu: stretá nás dnes niečo podobného, správame sa opäť rovnako. Pretože tak úplne tiež bavorskému lekárske mu kolégium kriviť nemôžeme. Keď stav nervov súčasného ľudstva porovnáme so stavom nervov toho ľudstva, ktoré tu bolo pred dvomi storočiami, tak sa ľudia stali nervóznymi. Možno lekárske kolégium prsto niečo prehnao, ale ľudia sa stali nervóznymi. Lenže pri postupnom vývoji ľudstva sa nejedná o takéto veci, ale o to, aby určité impulzy, ktoré chcú vojsť, skutočne do aj zemského vývoja vošli, aby neboli odmietnuté. A už to je niečo proti ľudskej pohodlnosti, že sa tu čas od času niečo chce dostať do ľudského kultúrneho vývoja. A to, čo je povinnosťou vo vzťahu k ľudskému kultúrnemu vývoju, my musíme čítať z objektivity, nie z ľudskej pohodlnosti, nikdy nie z lepšej ľudskej pohodlnosti. A uzatvorím dnešnú prednášku na podklade týchto slov, pretože je úplne nepochybné a zo všetkých strán sa to hlási, že nastupuje istý, už veľmi silne sa rozmáhajúci boj práve medzi antroposofickým poznaním a rôznymi vyznaniami. Tie vyznania chcú zostať v starých zabehnutých koľajách, nechcú sa pozdvihnúť k novému poznaniu mystéria na Golgote, budú stále viac zosilňovať tie silné bojové pozície, ktoré medzčasom zaujali a bolo by veľmi veľmi ľahkovážne, keby sme si neboli vedomí, že tento boj sa rozbieha.

Nuž, pozrite, vôbec nebažím po takom boji, obzvlášť nie po boji s katolíckou cirkvou, ktorý, ako sa javí, teraz s takou prudkosťou sem prenikol z druhej strany. Ten, kto napokon dobre pozná aj tie hlbšie historické impulzy dnešných vyznaní, ten bude mať veľkú nevôľu bojovať voči tomu starému, čo si zasluhuje úctu. Ale keď už boj vypukol, potom sa mu už nedá vyhnúť. A dnešné kňazstvo vôbec nemá sklony nejako nechať vojsť to, čo vojsť musí: to, čo je duchovnovedecké. Možno teda predvídať, že nevyhnutný boj voči takému niečomu, ako som vám nanovo prečítal, je vlastne groteskný: že teda bolo povedané, že sa ľudia majú poučiť o antroposoficky orientovanej duchovnej vede zo spisov, ktoré sú od jej odporcov, pretože moje vlastné spisy boli pápežom pre katolíkov zakázané. To vôbec nie je do smiechu, to je hlboko vážna vec! Boj, ktorý týmto spôsobom groteskne vystupuje, ktorý je schopný

vyslať takýto úsudok do sveta, taký boj nemožno brať na ľahkú váhu. A obzvlášť ho nemožno brať na ľahkú váhu, keď naň vôbec nie radi pristupujeme. Pretože, pozrite, zoberme si príklad katolíckej cirkvi – s evanjelickou to nie je inak, katolícka je iba mocnejšia – tam máme staré úctyhodné zariadenia. Stačí ak porozumieme tomu, čo kňaza zahaľuje keď číta omšu, jednému jednotlivému kusu omšového rúcha, stačí ak porozumieme jednému jednotlivému aktu omše, potom máme prasväté, úctyhodné zariadenia, zariadenia, ktoré sú dokonca staršie, než kresťanstvo, pretože omšová obeta je len do kresťanského zmyslu premenený prastarý mystérijný kult. V tom tkvie súčasné kňazstvo, že si posluhuje takýmto bojovým prostriedkom! Ak teda človek má na jednej strane absolútne najhlbšiu úctu voči kultu ako symbolike toho, čo tu je a na druhej strane vidí, akými zlými prostriedkami sa zabraňuje tomu, čo chce vojsť do vývoja ľudstva, až potom človek vidí, aká vážnosť je dnes nutná, aby sa k týmto veciam zaujalo stanovisko. To je skutočne niečo, čo treba študovať, čo treba preniknúť. A to, čo sa z tejto strany ohlasuje, to je iba v počiatkoch. A nie je čas, skutočne nie, voči tomu spať, ale práve naplno si voči tomu zostriť zrak! Pravdou je, že sme mohli dlho, po dve desaťročia, počas ktorých sme približne pestovali antroposofické hnutie v strednej Európe, si dožiť sektárske driemoty, voči ktorým bolo tak ťažké bojovať v našich vlastných kruhoch a ktoré ešte tak hlboko tkvejú v nálade ľudí, stojacich v antroposofickom hnutí. Ale ten čas je preč, kedy sme si mohli užívať pestovanie driemotného sektárstva. Je hlbokou pravdou to, čo som tu už častejšie zdôraznil, že je nevyhnutné vziať skutočne na zreteľ svetovo dejinný význam antroposofického hnutia a jednak sa rozhliadnuť ponad drobnosti ale súčasne i malé impulzy brať vážne a veľko.